

Пулик Василь Михайлович

студент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Пулык Василий Михайлович

студент

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Pulyk Vasyl

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

Науковий керівник:

Асірян Сюзанна Рафіківна

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри права Європейського Союзу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ACQUIS COMMUNAUTAIRE ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЦЬОГО ПОНЯТТЯ В УКРАЇНІ

СОДЕРЖАНИЕ ПОНЯТИЯ ACQUIS COMMUNAUTAIRE И ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ЭТОГО ПОНЯТИЯ В УКРАИНЕ

CONTENT OF THE ACQUIS COMMUNAUTAIRE CONCEPT AND FEATURES OF APPLICATION OF THIS CONCEPT IN UKRAINE

Анотація. Стаття присвячена теоретичним аспектам та практичним проблемам адаптації українського законодавства до стандартів Європейського Союзу, зокрема, проаналізовано поняття *acquis communautaire*, названі основні підходи до розуміння обсягу та змісту зазначеного поняття.

З огляду на важливість наближення національного законодавства до законодавства Європейського Союзу, автором розкрито концепції адаптації національного законодавства держав-кандидатів на вступ до Європейського Союзу. Водночас приділено увагу і проблемам, які характерні для даного процесу.

Ключові слова: *acquis communautaire*, імплементація, адаптація Європейський Союз, інтеграція, членство, співробітництво.

Аннотация. Статья посвящена теоретическим аспектам и практическим проблемам адаптации украинского законодательства к стандартам Европейского Союза, в частности, проанализировано понятие *acquis communautaire*, названы основные подходы к пониманию объема и содержания этого понятия.

Учитывая важность приближения национального законодательства к законодательству Европейского Союза, автором раскрыты концепции адаптации национального законодательства государств-кандидатов на вступление в Европейский Союз. В то же время уделено внимание и проблемам, которые характерны для этого процесса.

Ключевые слова: *acquis communautaire*, имплементация, адаптация, Европейский Союз, интеграция, членство, сотрудничество.

Summary. The article is devoted to theoretical aspects and practical problems of adaptation of Ukrainian legislation to European Union standards, in particular, the concept of *acquis communautaire* is analyzed, the main approaches to understanding the scope and content of this concept are identified.

Considering the importance of approximating national legislation to the legislation of the European Union, the author discloses the concept of adaptation of the national legislation of the candidate countries for accession to the European Union. At the same time, attention is paid to the problems that are characteristic of this process.

Key words: *acquis communautaire, implementation, adaptation, European Union, integration, membership, cooperation.*

Постановка проблеми. Відомо, що Україна прагне максимально відповідати стандартам Європи для ефективної реалізації Угоди про асоціацію, зокрема в частині наближення національного законодавства до *acquis communautaire*, як необхідної передумови для вступу до Європейського Союзу. Разом з цим виникають проблеми, а саме: 1) відсутність цілісного законодавчого поля в Україні, що поглиблює складнощі у створенні нового законодавства, відповідно до принципів і стандартів ЄС; 2) незначна частина законів містять норми прямої дії; 3) неналежна якість чинних законів [1, с. 7–8].

З огляду на зазначене, для успішної реалізації процесу адаптації національного законодавства до законодавства ЄС актуальним є розкриття змісту *acquis communautaire* та особливостей його застосування.

Метою даної статті є визначення поняття *acquis communautaire*, особливостей його застосування безпосередньо в Україні, а також їх обґрунтованість.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вказаній правовій концепції присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні науковці як Петров Р., Кравчук І., Друзенко Г., Муравйов В., Серета Т., Басараб М., Добров П., Софіщенко І., Прилипчук О., Акуленко Л., Яковюк І., Стременовський С., Грищак С., Суходубова І. Жиалдіно К., Делкор К., Крензлер Х., Еверсон М. та ін.

Виклад основного матеріалу. Поняття *acquis communautaire* є визначальним для розуміння Європейського Союзу, інтеграційних процесів, що відбуваються в Європі та пов'язані з розширенням Союзу, а також процесу розробки й погодження тексту Конституції ЄС. Не меншим є значення *acquis communautaire* і для реалізації зовнішньої політики України щодо інтеграції з ЄС та, зокрема, адаптації національного законодавства до правової системи ЄС [2]. Починаючи з витоків європейської інтеграції, поняття *acquis communautaire* стало широко застосовуватись серед інститутів та держав — членів ЄС та символізує всі правові та політичні досягнення ЄС за півстолітній період його еволюції.

Посилання на *acquis communautaire* міститься у Договорі про ЄС, Договорі про заснування ЄС, проекті Договору про Конституцію для Європи, документах, ухвалених органами ЄС, міжнародних угодах ЄС та в рішеннях Суду ЄС [3, с. 85].

Разом з цим, у жодному з актів ЄС зміст і обсяг поняття *acquis communautaire* у праві ЄС не розкриті. На думку Д. Котляра, *acquis communautaire* є досить динамічним утворенням, що знаходиться

в процесі постійного розвитку в напрямі розширення та поглиблення регулятивних конструкцій [2].

Петров С. А. звертає увагу на існування декількох підходів до розуміння обсягу та змісту поняття *acquis communautaire*.

Згідно з першим підходом, поняття *acquis communautaire* охоплюється не лише правом ЄС, але також включає й всі правовідносини, які регулюються установчими договорами ЄС, в тому числі вторинне законодавство та судову практику ЄС в сучасній західній юридичній науці.

В межах другого підходу поняття *acquis communautaire* розуміється як поняття, властиве не лише правовій системі ЄС, а є більш широкою категорією, яка у будь-який момент може доповнюватися (переглядатися) державами-членами [4, с. 21].

Відповідно до третього підходу поняття *acquis communautaire* охоплює не лише правові та політичні елементи, але і майбутні цілі європейської інтеграції та інституціональні засоби досягнення цих цілей. Таким чином, існує припущення, що поняття *acquis communautaire* є універсальним та міждисциплінарним [4, с. 22].

В науковій літературі адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу розуміється як послідовний процес наближення її правової системи, включаючи законодавство, правотворчість, юридичну техніку, практику правозастосування до правової системи Європейського Союзу відповідно до критеріїв, що висувуються Європейським Союзом до держав, які мають намір до нього приєднатися [5, с. 20].

Стратегічним документом, який регулює питання застосування *acquis communautaire* в Україні, є Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [6], який визначає механізм досягнення Україною відповідності Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі, а також встановлює інституціональну складову такого механізму. Слушною є позиція О. Прилипчука, який пише, що Загальнодержавною програмою 2004 року започатковано системний підхід до поступового приведення у відповідність до стандартів ЄС законодавства України [7, с. 134]. Дійсно, вказаний Закон характеризується ознакою системності, оскільки поєднує декілька взаємопов'язаних елементів, що здатні наблизити Україну до отримання статусу держави-члена Європейського союзу.

У науковій літературі виділяють декілька концепцій щодо об'єму адаптації законодавства України до законодавства ЄС [8].

1. Концепція «мінімальної адаптації» обмежується діяльністю у галузях, що регулюють економічне співробітництво України та Європейського Союзу та впливають на торговельні і ділові стосунки між країнами партнерами.

2. Концепція «помірної адаптації» виходить з необхідності створення зони вільної торгівлі з ЄС та розповсюдження інших переваг внутрішнього ринку ЄС. Основою цієї концепції є бачення Європейською комісією перспектив відносин із сусідами.

3. Концепція «максимальної адаптації» вбачає необхідність гармонізації законодавства у зв'язку із перспективою членства в ЄС.

Відповідно до ст. 124 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна зобов'язується забезпечити поступове приведення своїх чинних законів та майбутнього законодавства у відповідність до *acquis* ЄС [9].

На сучасному етапі можна виокремити низку проблем, характерних для процесу адаптації національного законодавства до *acquis communautaire* ЄС:

- 1) інституційні виклики, пов'язані зі співпрацею із державами-членами та необхідністю здійснювати спільні дії, створенням спеціальних органів для допомоги в імплементації законодавства ЄС;
- 2) виклики, пов'язані з правовою природою джерел права ЄС, стосуються особливостей застосування регламентів ЄС, врахування рішень Суду Європейського Союзу як джерела права ЄС, включення міжнародних зобов'язань держав — членів ЄС та самого ЄС до відповідних директив та регламентів, формулювання окремих положень в актах ЄС;
- 3) виклики технічного характеру, пов'язані з питанням якості перекладу актів Європейського Союзу та необхідності забезпечити імплементацію в Україні останніх (найновіших) директив/регламентів ЄС [10, с. 2–4].

Т. М. Серета на додаток до зазначених проблем називає також нестабільність, суперечливість і недосконалість наявної законодавчої бази, відсутність належного законодавчого регулювання процесу прийняття нормативно-правових актів суб'єктами нормотворення [11].

На мій погляд, поряд із нормативними вимогами до проведення адаптації важливу роль відіграють засади, відповідно до яких відбувається процес адаптації. Так Рабінович С. П. виділяє такі: забезпечення наступництва розвитку національної правової системи; збереження єдності й цілісності національної правової системи як компонента соціорегулятивної системи українського суспільства; соціальна дієвість та ефективність результатів правової адаптації національних механізмів захисту майнових прав до європейських [12, с. 153].

Справедливо з цього приводу зазначає і Шемшученко Ю. С. Науковець пише, що процес адаптації законодавства України до норм права Європейського Союзу є досить складним. Зокрема, зазначається, що адаптація систем національного і європейського права не може здійснюватися механічно: по-перше, продовжує діяти принцип державного суверенітету кожної країни; по-друге, ці країни мають багато особливостей, які вони оберігають і не хотіли б втратити в ході інтеграційних процесів; по-третє, ще не вироблено універсальних організаційних механізмів адаптації відповідних правових систем; по-четверте, мають місце суттєві недоліки в теоретичному вирішенні відповідних проблем, що стримує і їх практичне вирішення [13, с. 35].

З огляду на вищевикладене, процес адаптації національного законодавства повинен бути стратегічним, коли важливою є кінцева мета — дієве європейське законодавство, яке буде ефективним для України [10, с. 4].

Висновки. Як ми бачимо, процес адаптації національного законодавства відповідно до вимог вступу до Європейського Союзу нині триває. Слід зазначити, що хоча і застосування *acquis communautaire* здійснюється протягом багатьох років, проте цей процес є планомірним та багатоаспектним, а отже потребує залучення певних ресурсів для ефективного та успішного результату. Зрозуміло, що державні органи повинні сприяти удосконаленню та пришвидшенню вказаного процесу, але це можна здійснити лише в умовах належного співробітництва між гілками влади, уникаючи політичних конфліктів та за відсутності соціальної напруги в суспільстві.

Література

1. Прилипчук О. В. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства ЄС / О. В. Прилипчук // Державне будівництво. 2015. № 1. С. 1–10.
2. Котляр Д. *Acquis communautaire* та реформування законодавства України. URL: <https://parlament.org.ua/2004/03/27/acquis-sommunautaire-ta-reformuvannya-zakonodavstva-u/>
3. Трихліб К. О. Зміст та обсяг *acquis communautaire* / К. О. Трихліб / Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, КНУ Шевченка, 8 черв. 2018 р. Київ, 2018. С. 84–87.
4. Петров Р. А. Транспозиція «*acquis*» Європейського Союзу у правові системи третіх країн: Монографія. — К.: Істина, 2012. — 384 с.

5. Смолярова М. Л., Аристархова А. С. Поняття та зміст адаптації законодавства про працю України до законодавства Європейського Союзу // Право та державне управління. 2011. № 2. С. 19–22 (дата звернення 26.11.2019).
6. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1629-15> (дата звернення 26.11.2019).
7. Прилипчук О. Інституціональні передумови адаптації законодавства України до вимог європейського адміністративного простору // Ефективність державного управління. 2016. С. 132–140 (дата звернення 26.11.2019).
8. Рабінович М. Гармонізація законодавства України та ЄС: теоретичний аспект. 4 с. URL: <http://tdp.kpi.ua/wp-content/uploads/%D0%A0%D0%B0%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D0%B2%D0%BD%D0%B0.pdf>
9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page
10. Межі імплементації *acquis communautaire* в Україні у сфері охорони довкілля: аналіт. докум. URL: <http://www.rac.org.ua/>
11. Серета Т. М. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу / Т. М. Серета. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>.
12. Рабінович С. П. Гармонізація права України з правом Євросоюзу у контексті проблеми балансування пріоритетів національної правової політики // Приватне право і підприємництво. 2009. Вип. 8. С. 152–155 (дата звернення 26.11.2019).
13. Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы. Под общ. ред. Е. Б. Клубко, В. В. Цветкова. К: Юринком Интер. 2003 р. 528 с. (дата звернення 26.11.2019).